

prof. dr hab. Zbyszko Melosik
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Poznań, dnia 12 kwietnia 2024r.

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Kingi Sikorskiej
Istota i znaczenie motywacji w pracy zawodowej
nauczycieli w narracjach biograficznych

Promotor: dr hab. Mirosław Kowalski, prof. UZ

Recenzowana przez mnie praca doktorska Pani Kingi Sikorskiej „Istota i znaczenie motywacji w pracy zawodowej nauczycieli w narracjach biograficznych” porusza ważny – z perspektywy naszych prób zrozumienia społecznego funkcjonowania i szerzej tożsamości nauczycieli – problem motywacji w ich pracy zawodowej. Zawód nauczycielski podlegał bowiem w ostatnich dekadach różnorodnym rekonstrukcjom i wewnętrznym/ zewnętrznym presjom, co bez wątpienia ma duży wpływ także na czynniki (de)motywujące nauczycieli do pracy.

Doktorat Pani Kingi Sikorskiej wpisuje się zatem zarówno w trwającą obecnie w Polsce dyskusję nad zawodem nauczycielskim w kontekście motywacji, jak i w debatę międzynarodową na ten temat, której znaczącymi głosami w ostatnim okresie są takie znakomite książki, jak „Global Perspectives on Teacher Motivation” (2017, red. H. Watt, P. W. Richardson, K. Smith) czy „Teaching Motivation for Student Engagement” (2021, red. D. Meyer, A. Emery).

Już na wstępie recenzji pragnę wyrazić moje pełne przekonanie, iż praca doktorska „Istota i znaczenie motywacji w pracy zawodowej nauczycieli w narracjach biograficznych” stoi na dobrym poziomie merytorycznym; i to zarówno w kontekście jej założeń teoretycznych i metodologicznych, sposobu konstruowania wywodu, przeprowadzenia badań, jak i konkretnych rezultatów analitycznych.

Magister Kinga Sikorska jawi się w niej jako osoba o dobrych kompetencjach naukowych, która potrafi samodzielnie rozwiązać podjęty przez siebie problem badawczy, która swobodnie porusza się po poszczególnych – wchodzących w zakres doktoratu – zagadnieniach; wreszcie, który potrafi komunikatywnie wyrażać swoje myśli i przedstawiać swoje linie argumentacji.

Recenzowana praca doktorska składa się ze wstępu wprowadzenia, siedmiu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz spisu tabel, rysunków, wykresów i schematów. Struktura pracy jest logiczna i przejrzysta, poszczególne rozdziały i podrozdziały wynikają jeden z drugiego tworząc spójną całość.

We wstępie do doktoratu Autorka w sposób rzeczowy prezentuje pole problemowe swoich analiz i interpretacji oraz jasno uzasadnia sformułowanie tematu. Bardzo obszerny rozdział pierwszy „Charakterystyka pracy nauczyciela” zawiera szczegółową i dobrze przeprowadzoną analizę najważniejszych kontekstów funkcjonowania zawodowego nauczyciela. Odnosi się to do dynamiki kategorii zawód/powołanie w konstruowaniu tożsamości nauczyciela, jego kompetencji zawodowych, współczesnych wyzwań przed nim stojących, roli w rozwoju uczniów oraz – w jego ostatnim podrozdziale - przegląd badań przeprowadzonych w tym zakresie. Autorka wykazuje tutaj pogłębioną znajomość problematyki, a jej analizy są dobrze osadzone w literaturze przedmiotu. Dodam tylko, że zapewne lepiej byłoby, aby rozdział ten nosił tytuł „Charakterystyka zawodu nauczyciela”, który lepiej odzwierciedla jego treść.

W rozdziale drugim „Motywacja osiągnięć zawodowych” magister Kinga Sikorska – w sposób bardzo dobry – dokonuje rekonstrukcji kategorii motywacji. Wychodzi zasadnie od definicji pojęcia motywacji, omawiając następnie teorie motywacji i jej koncepcję wypracowaną przez Davida McClellanda; i w tym przypadku

ostatni podrozdział zawiera udany przegląd badań związanych z motywacją. W trzecim z kolei rozdziale „Uwarunkowania motywacji osiągnięć zawodowych”, wykazując dużą erudycję i zdolność do syntezy, Autorka recenzowanego doktoratu, rekonstruuje – w oparciu o literaturę przedmiotu – różnorodne, trafnie dobrane, aspekty uwarunkowań motywacji zawodowych (preferowane wartości życiowe, subiektywne znaczenie pracy, nadzieja na sukces). Rozdziały drugi i trzeci potwierdzają bez wątpienia kompetencje doktorantki w zakresie prowadzenia dyskursu naukowego. Magister Kinga Sikorska wykazuje w nich dużą znajomość podejmowanej problematyki, a jej analizy stoją na wysokim poziomie i są starannie udokumentowane. Rozdziały te są bardzo „nasycone treścią”, a jednak czyta się je bardzo dobrze, ponieważ Autorka, swobodnie przechodzi od jednego do drugiego problemu, a jej narracje są jasne, logiczne i komunikatywne.

W kolejnym, czwartym rozdziale mgr Kinga Sikorska dokonuje prezentacji podstaw metodologicznych przeprowadzonych przez siebie badań. Jest to bardzo dobra część pracy doktorskiej. Nie ulega dla mnie wątpliwości, że wykorzystane przez doktorantkę metody badawcze oraz opisane procedury badawcze spełniają kryteria poprawności naukowej, dając dobre możliwości w zakresie wielokontekstowej analizy tytułowego problemu pracy. Podobnie pozytywne oceny odnieść można do poprawności doboru osób badanych i sposobu organizacji badań.

Rozdział piąty „Istota i znaczenie motywacji w pracy zawodowej w narracjach nauczycieli” zawiera przedstawienie wyników badań własnych. Jest to analiza poprawna, która dobrze ilustruje poglądy nauczycieli (szczególnie w kontekście dobrze dobranych cytatów/wypowiedzi uczestników badań) w sześciu dobrze wybranych grupach tematycznych. Dają one w swojej całości bardzo interesujący obraz problemu badawczego, który jest przedmiotem zainteresowania Pani Kingi Sikorskiej – w całej jego bogatej dynamice. Pokazują skomplikowany, uwarunkowany psychospołecznie proces kształtowania się motywacji, jak również czynniki demotywuujące. Dodam, że warstwę interpretacyjną uzyskanych wyników badań pogłębia rozdział szósty noszący tytuł „Istota i znaczenie motywacji w pracy zawodowej w narracjach nauczycieli - synteza wyników badań własnych”; jest on dobrze napisany. Z kolei, w przypadku rozdziału siódmego „Rekomendacje dla praktyki pedagogicznej” warto byłoby pogłębić

zaproponowane przez Autorkę – w sposób bardzo zasadny - rekomendacje w zakresie zmian społecznej i zawodowej sytuacji nauczycieli.

Pragnę w tym miejscu zwrócić uwagę na kilka kontekstów tożsamości i funkcjonowania nauczycieli, które mogłyby wzbogacić przeprowadzone w pracy doktorskiej przez Panią Kingę Sikorską dyskusje nad motywacją w zawodzie nauczycielskim. Po pierwsze, można by zadać pytanie, w jakim stopniu motywacja nauczycieli do pełnienia roli wychowawcy i pedagoga jest (redukcjonistycznie?) uwarunkowana przez występujące - w pewnej przynajmniej mierze - we współczesnej szkole podporządkowanie oceny ich pracy wynikom testów ich uczniów? Po drugie, warty pogłębienia – w kontekście motywacji - jest problem zasygnalizowany przez Autorkę na stronach 196-197 jej doktoratu; odnoszący się do możliwości/ograniczeń kształcenia zdalnego w pracy zawodowej nauczycieli.

Wreszcie, na stronie 53 Autorka wymienia style wychowania, które przyjmują nauczyciele (autokratyczny, liberalny, demokratyczny itp.). Czy istnieją – zdaniem Autorki – jakiegokolwiek potencjalne relacje między przyjętym stylem wychowania a motywacją nauczycieli? Dodam, że postawienie powyższych kwestii nie stanowi krytyki wobec treści doktoratu, lecz jest wyrazem zainteresowań recenzenta – pozostają one w korelacji z rozważaniami doktorantki.

Na wstępie drugiej części mojej recenzji pragnę stwierdzić, iż magister Kinga Sikorska - jako Autorka recenzowanego przez mnie doktoratu – prezentuje się w swojej dysertacji jako osoba dobrze wykształcona, posiadająca dobre przygotowanie teoretyczne oraz wiedzę i świadomość badawczą. Pragnę też stwierdzić, że narracje Kingi Sikorskiej są otwarte; dając czytelnikowi możliwość dokonania własnych interpretacji omawianych zagadnień. Praca pozbawiona jest jakiegokolwiek moralizatorstwa czy normatywizmu – na które podatne są z pewnością analizy problemów odnoszących się do motywacji i tożsamości nauczycieli. Literatura, która stanowiła dla Autorki punkt wyjścia analiz jest bardzo reprezentatywna dla badanego problemu, a badania są dobrze osadzone zarówno w przyjętym przez nią „zestawie” kategorii teoretycznych, jak i – w wyznaczonej przez tytułowy problem – logice pracy.

W ostatecznej konkluzji stwierdzam więc z przekonaniem, że problem badawczy postawiony przez magister Kingę Sikorską jest wartościowym problemem naukowym. Autorka rozwiązała go samodzielnie i zgodnie z obowiązującymi we współczesnej nauce regułami. Jej praca doktorska stoi na dobrym poziomie merytorycznym i wnosi wkład Autorki w wybrane przez nią pole problemowe.

Stawiam więc wniosek o dopuszczenie magister Kingi Sikorskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego i do publicznej obrony.

Złysko
Mielnik